

ABDI NAGEEYE

ATLEET ZONDER GRENZEN

ANDRÉ VAN KATS

UITGEVERIJ LUCHT BV, AMSTERDAM

*Baby this town rips the bones from your back
It's a death trap, it's a suicide rap
We gotta get out while we're young
'Cause tramps like us, baby we were born to run*

Bruce Springsteen - 'Born to Run'

VOORWOORD

Abdi Nageeye heeft Afrikaans bloed door zijn aderen stromen, maar zijn hart en zijn manier van denken zijn Europees. Voor een atleet is dat een heel goede combinatie. Abdi heeft de aanleg en de mogelijkheden van een Afrikaanse hardloper, maar uiteindelijk wordt ieder mens gedreven door zijn hart en zijn hersenen.

Ik hou ervan om ideeën met Abdi uit te wisselen. We hebben het niet alleen over manieren waarop je zo hard mogelijk kunt rennen, maar ook over de wijze waarop we leven, onze families en de verschillen tussen Europa en Afrika. Op die manier leer ik veel van hem. Ik zie hem niet alleen als een vriend, maar ook als een broer.

Ik heb er grote bewondering voor dat hij in Kenia is komen wonen om daar te trainen, terwijl dat heel zwaar is voor iemand die daar niet vandaan komt. Het is een teken van hoe vastberaden en hongerig hij is in het leven en in de manier waarop hij met zijn sport bezig is.

Ik heb met Abdi veel gesproken over zijn leven, waarin hij grote afstanden heeft moeten overbruggen om het punt te bereiken waar hij nu is. Met name de reis die hij als tiener op eigen houtje heeft moeten maken van Somalië naar Ethiopië is zwaar geweest voor hem. Ik weet alleen ook zeker dat die reis hem een sterker persoon heeft

gemaakt. Ik denk dat hij die ervaring nog steeds met zich meedraagt en dat de moeilijke tijden in zijn jeugd een motivatie zijn om het maximale te bereiken. Zowel in het leven als in de marathon.

In dat opzicht mag hij ook groot dromen. Abdi heeft nu een persoonlijk record van 2:08 uur op de marathon, maar ik denk dat hij de mogelijkheden heeft om 2:05 uur te lopen, of zelfs 2:04 uur. Dat vertrouwen heb ik doordat Abdi een atleet is die heel hard werkt en die weet hoe hij het leven van een sportman moet leven. Toen hij jong was, heeft hij al voor heel veel uitdagingen gestaan in zijn persoonlijke leven en die hebben hem de man gemaakt die hij nu is. Daardoor is hij nu in een goede positie om ook de uitdagingen aan te gaan die hem als sportman nog wachten.

Om zijn doelen te bereiken moet hij hard blijven werken en doorgaan op de weg die hij is ingeslagen. Het belangrijkste is dat Abdi gelooft in zijn eigen mogelijkheden. Uiteindelijk zullen zijn hart en zijn hersenen bepalen hoever hij gaat komen als atleet. Als hij zich helemaal focust, weet ik zeker dat hij op korte termijn sneller gaat lopen dan hij ooit heeft gedaan. Net zoals bij alle andere atleten met wie ik train, probeer ik ook Abdi daarbij te helpen, door ervoor te zorgen dat hij positief blijft denken. Ik probeer daarin zelf ook het goede voorbeeld te geven, want alleen op die manier kun je een sterke boodschap overbrengen.

Dat goede voorbeeld wil ik zelf ook blijven geven nadat ik gestopt ben met het lopen van marathons. Na mijn carrière wil ik ervoor gaan zorgen dat iedereen in de wereld het belang van sport gaat inzien. Sport zorgt ervoor dat je je leven in goede gezondheid kan leven. Stress is

bijvoorbeeld een steeds grotere factor in het leven van mensen, zeker voor degenen die elke dag op kantoor zitten. Je kunt die stress heel makkelijk kwijtraken door elke dag dertig minuten te gaan hardlopen, wandelen, zwemmen of fietsen. Als iedereen dat zou doen, zouden er veel minder problemen in de wereld zijn.

Abdi's verbetering van het Nederlands record op de marathon was in dat opzicht een schitterende manier om te laten zien hoe mooi sport kan zijn. Uit eigen ervaring weet ik bovendien hoe bijzonder het is om zo'n resultaat voor je land neer te zetten. Voor mij is het altijd een extra motivatie geweest om met mijn prestaties iets te betekenen voor Kenia. Het is ook een manier om te laten zien dat je houdt van je land, zoals Abdi dat doet van Nederland.

Eliud Kipchoge

Wereldrecordhouder marathon (2:01.39)

Olympisch kampioen marathon 2016

Kaptagat (Kenia), januari 2019

KEUZES

Denk je nog vaak terug aan wat je in je jeugd allemaal hebt meegemaakt?

‘Heel vaak. Dan stel ik mezelf de vraag wat er was gebeurd als ik andere keuzes had gemaakt. Stel je voor dat ik in Somalië was gebleven en niet was teruggekeerd naar Nederland, hoe had ik mezelf dan ontwikkeld? Wat voor iemand was ik dan nu geweest?’

•

NIEMANDSLAND

Januari 2018

Iets meer dan een halfuur nadat vlucht KL 0566 vanuit de Keniaanse hoofdstad Nairobi is geland op Schiphol, schuiven de glazen deuren van aankomsthal 3 open en stapt er een klein, tenger mannetje naar buiten. Hij loopt op zwarte sportschoenen, draagt een zwart trainingspak, sleept een grote sporttas op wieltjes achter zich aan en om zijn linkerpols hangt een armband gemaakt van piepkleine kraaltjes, die naast elkaar de vlaggen van Nederland, Somalië en Kenia verbeelden. Het is Abdi Nageeye, een atleet van 1,65 meter groot en 54 kilo zwaar, met korte krulletjes op zijn hoofd, een donzig sikje onder zijn kin en een lichaam dat in elkaar is gezet met de lichtste ledematen die er te vinden zijn.

Nog maar drie maanden eerder heeft hij in Amsterdam het tien jaar oude Nederlands record op de marathon verbroken. Voor het eerst sinds die historische prestatie is hij vanuit zijn woonplaats Eldoret in Kenia voor een bliksembezoek teruggekeerd naar Nederland. Hij zal er over twee dagen als een van de topfavorieten aan de start staan van de halve marathon van Egmond.

Tijdens de editie van een jaar eerder zorgde hij daar nog voor een daverende verrassing door net achter de Ethiopische winnaar Dawit Wolde op de tweede plaats te eindigen, maar de kans is niet zo groot dat hij die prestatie dit weekend zal evenaren. Abdi Nageeye is weliswaar zo afgetraind dat de jukbeenderen onder zijn ogen nog iets scherper zijn afgetekend dan gebruikelijk, maar helemaal topfit is hij niet. Een flinke verkoudheid heeft

er in de voorbije week voor gezorgd dat hij nauwelijks heeft kunnen trainen in Kenia. Ook twee tijdzones verder loopt hij nog te snotteren, mede doordat een kille vliegtuigcabine met een hoge luchtdruk en een lage luchtvochtigheid niet bepaald de beste plek is gebleken voor een spoedig herstel. Omdat hij bovendien tijdens de vlucht van bijna negen uur vanuit Nairobi nauwelijks heeft geslapen, kan hij, nu hij eenmaal op Hollandse bodem staat, zijn ogen nog maar net openhouden.

Abdi is niet alleen naar Nederland gereisd, want in totaal zaten er nog drie andere atleten aan boord die aan de start in Egmond aan Zee zullen verschijnen. Een van hen, de zwijgzame Oegandees Ben Somikwo, is zo slim geweest om na het uitstappen direct het spoor te kiezen van Abdi, die zo vaak op Schiphol is geweest dat hij er blind de weg richting bagageband en uitgang weet te vinden; *nothing to declare*. In de aankomsthal is het wachten nu op Leonard Langat en Ronald Kirui, twee Kenianen die na de landing minder oplettend waren en ergens in het niemandsland tussen gate en bagageband zijn blijven steken.

Achter de schuifdeuren van de aankomsthal worden Abdi Nageeye en Ben Somikwo opgewacht door Mark Derks, een van de medewerkers van hun Nederlandse managementbureau Global Sports Communication, die het hele gezelschap straks met een gehuurd busje naar Egmond zal rijden. Speciaal voor Abdi heeft hij een plastic tas meegenomen, met daarin een winterjas die zo groot is als een koepeltent. Dat is geen overbodige luxe, want zeker sinds hij een maand of tien per jaar in de Keniaanse zon traint, is Abdi nauwelijks nog bestand tegen de Hollandse winterkou. Hij kan zich er ook al

tijden niets meer bij voorstellen dat mensen tijdens dit seizoen uit vrije wil naar buiten gaan voor een wandeling of fietstocht, alleen maar omdat het daarna zo prettig opwarmen is bij de verwarming of open haard met een kop hete chocolademelk. Zoals vaker gebruikt hij ook nu een zelfbedachte metafoor om zijn verbazing hierover te verklaren. Hij zegt: 'Dan zou je ook eerst door de modder kunnen gaan rollen, omdat het daarna extra lekker is om te douchen. Maar dat betekent toch niet dat het lekker is om door de modder te rollen?' Daarna klinkt voor het eerst op deze vroege ochtend zijn schaterlach door de gangen van Schiphol.

Hij haalt koffie en ploft samen met Somikwo neer op een bankje dat door een glazen ruit uitzicht biedt op de bagagebanden. Daar is ondertussen nog geen spoor te bekennen van de twee Kenianen. Abdi gaat nog maar eens, rekt zich uit en pakt zijn telefoon erbij om te doen wat hij altijd doet op verloren momenten, namelijk het laatste nieuws lezen. Hij noemt zichzelf een nieuwsjunk, die dagen heeft waarop hij de app van NU.nl zo vaak achter elkaar opent, dat hij geen enkel nieuw bericht kan ontdekken in vergelijking met zijn laatste bezoek. Zelfs wanneer hij in Kenia zit, maakt hij er buiten zijn trainingen om ongeveer een dagtaak van om de ontwikkelingen in vooral Nederland, Amerika en het Midden-Oosten op het gebied van politiek, sport en alles daartussenin op de voet te volgen, een eigenschap die hem onderscheidt van veel Afrikaanse atleten die tussen hun trainingen door liever de schaduw van een eucalyptusboom opzoeken om daar oneindig te keuvelen over het lokale leven op het Keniaanse platteland.

Zeker wanneer Abdi in de Afrikaanse zon de laatste berichten uit Nederland leest, kan hij zijn verbazing regelmatig nauwelijks onderdrukken. Terwijl in Kenia en in zijn geboorteland Somalië het nieuws op dat moment wordt beheerst door ernstige politieke conflicten of dreigende oorlogssituaties, leest hij op NU.nl dat duizenden kilometers verderop mensen zich druk maken over uitspraken die zijn gedaan in zijn favoriete televisieprogramma *Veronica Inside* of dat er #ophef is over iets futiels als de vlog van een beginnende rapper.

Normaal gesproken begint hij bij het lezen van zulke berichten al snel met zijn hoofd te schudden of als vanzelf te ratelen om zijn verbazing te verkondigen, maar op dit vroege tijdstip op Schiphol is hij daarvoor niet in de stemming. Voorop staat nu dat hij zo snel mogelijk richting Egmond wil vertrekken om daar wat bij te slapen in het hotel waar de atleten de komende dagen verblijven en dat voor het gemak zo ongeveer is gebouwd op de start/finish van de wedstrijd. Voordat het zover is, moeten alleen eerst de twee Kenianen worden getraceerd. Atletenmanager Mark Derks is om die reden ook al druk berichten aan het sturen naar de twee zoekgeraakte hardlopers, maar die reageren vooralsnog nergens op. Gelukkig is er meer voor nodig om Derks zenuwachtig te krijgen, een eigenschap die hij deelt met de collega's die net als hij verantwoordelijk zijn voor onder meer visa, vervoer en onderdak van atleten. Zeker aan Afrikaanse hardlopers die voor het eerst in hun leven naar Europa komen voor een wedstrijd, hebben ze soms hun handen vol. De cultuurschok die deze atleten te verwerken krijgen, wordt soms na de landing op Schiphol al zichtbaar als ze in de oneindige gangen van het vliegveld weigeren om net als de rest van de reizigers

op een automatische loopband plaats te nemen, bevreesd als ze zijn dat ze er niet heelhuids vanaf zullen komen. Wanneer ze daarna meegenomen worden naar een hotel en met hun eigen toegangspasje naar de kamer worden gestuurd, komen ze soms een kwartier later met hun koffer achter zich aan en met een vragende blik in hun ogen weer terug naar de receptie, omdat ze geen idee hebben hoe ze met zo'n pasje de deur van hun hotelkamer open kunnen krijgen. Zo kijken de atletenbegeleiders van Global Sports Communication er ook allang niet meer gek van op als ze eens met een atleet in een lift stappen en daar zien hoe die zich plotseling met de paniek in zijn ogen aan een reling vastgrijpt op het moment dat de cabine in beweging komt, wat meestal een teken is dat diegene nooit eerder in een ruimte heeft gestaan die plotseling als door een soort bovenmenselijke kracht omhoog wordt gezogen.

Derks is deze ochtend daarom ook allerminst verrast als even later duidelijk wordt dat de twee nog ontbrekende Kenianen om onverklaarbare redenen zijn opgedoken bij de uitgang van aankomsthal 4, een paar honderd meter verderop. Daar staan Kirui en Langat in hun slobberende trainingspakken zwiiggend naast een pilaar te wachten tot ze worden opgepikt en richting de parkeerplaats worden geloodst. Bibberend van de kou kruipen de twee daar samen met Somikwo dicht tegen elkaar aan op de achterbank van een zilveren busje, waardoor Abdi de rij ervoor helemaal voor zichzelf heeft.

De zon moet nog opkomen als de vier atleten een kwartier later vanuit het busje voor het eerst de lantaarns langs de A9 richting Egmond aan Zee aan zich voorbij zien flitsen. Terwijl de nieuwslezer op de radio vertelt dat het deze dag niet warmer dan zes graden zal worden, draait

de chauffeur de verwarming nog een tandje hoger. Met beslagen ruiten en vier knikkebollende passagiers rijdt hij zo de Hollandse kust tegemoet.

▪

EEN ANDERE PLANEET

Abdi Nageeye was zeven jaar oud toen hij voor het eerst in zijn leven voet zette op Nederlandse bodem. Hoewel hij inmiddels beschikt over een levendig geheugen en zonder veel moeite namen, gebeurtenissen of zelfs hele gesprekken kan oplepelen uit zijn jongste jaren, weet hij zich opmerkelijk genoeg nauwelijks nog iets te herinneren van de eerste vliegreis die hij in zijn leven maakte, van de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba naar Schiphol. Het enige dat hij zich nu nog voor de geest kan halen, is dat het bij aankomst in Nederland ijzingwekkend koud was en dat hij daar helemaal niet op gekleed was. Ook de gele treinen die hij er door een groen, vlak en vredig landschap zag trekken, maakten een onuitwisbare indruk op hem.

Abdi was samen met zijn broers Said en Ali onderweg naar Den Helder, waar zijn twaalf jaar oudere halfbroer Mohammed – een zoon uit het eerste huwelijk van zijn vader – al sinds 1988 woonde. Ook de vrouw van Mohammed en hun dochttertje waren met de broertjes Nageeye meegereisd vanuit Ethiopië.

Een klein jaar eerder was het hele gezelschap vertrokken vanuit Mogadishu in Somalië richting Addis Abeba, waar de Nederlandse ambassade de laatste horde was op weg naar een nieuwe toekomst in Europa. Voor het zover was, had vader Aadan thuis drie van zijn zoons apart

genomen en volgens een Somalische zegswijze verteld dat ze 'naar buiten zouden gaan', al had de kleine Abdi geen idee wat hij zich daarbij moest voorstellen. Hij had het gevoel alsof hij naar een andere planeet werd gestuurd.

Het was in de tijd dat er in Somalië een gruwelijke burgeroorlog aan de gang was, die was begonnen nadat de brute dictator Siad Barre in 1991 was afgezet. Vanaf dat moment voerden verschillende krijgsheren en stammen jarenlang een nietsontziende strijd om de macht. Abdi ging zich er op latere leeftijd steeds meer in verdiepen en kan daardoor tegenwoordig tot in detail vertellen over de oorlog die zijn vaderland verwoestte. 'Nadat de regering viel, waren de mensen alleen maar als beesten aan het vechten. Iedereen moest voor zichzelf opkomen. Degene die als eerste een wapenpost pakte, was machtig. Je kon in die tijd een regeringsgebouw binnenstappen en zeggen: "Dit is nu van mij", totdat er iemand anders langskwam die claimde dat het gebouw van hem was. Dan werd er gevochten om uit te maken wie zich de eigenaar mocht noemen. In eerste instantie vochten de mensen die voor de regering waren tegen de mensen die tegen de regering waren, maar daarna gingen de mensen die de regering hadden afgestoten ook tegen elkaar vechten.'

Op een dag zag de kleine Abdi tanks door zijn geboortestad rollen. Zijn moeder vertelde hem dat het Pakistanen waren, die kwamen helpen. Ze behoorden tot de troepenmacht van de Verenigde Naties, die in april 1992 de operatie UNOSOM (United Nations Operation in Somalia) hadden opgestart om orde te scheppen in het land waar tegen die tijd naar schatting circa duizend mensen per dag stierven aan honger of geweld. Hoewel de missie ervoor zorgde dat de hongersnood werd teruggedrongen,

slaagden de troepen er niet in om het geweld in Somalië te beëindigen, waarna UNOSOM in december 1992 als mislukt werd beschouwd. De Amerikaanse president George Bush sr. ging daarop tegen het eind van zijn ambtsperiode over op operatie *Restore Hope* en stuurde 38.000 soldaten naar Somalië. De interventiemacht kreeg grote delen van het land in handen, maar slaagde er niet in om alle strijdende partijen te ontwapenen.

De climax van de mislukte operatie volgde op 3 oktober 1993, toen Amerikaanse commando's in een hinderlaag liepen tijdens de jacht op een groep medestanders van de gezochte clanleider Mohammed Farah Aidid, die zich hadden verschanst even buiten het centrum van Mogadishu. Wat vooraf een routineklus leek voor de soldaten, onttaarde in een veldslag in de nauwe straatjes van de Somalische hoofdstad, waarbij twee helikopters uit de lucht werden geschoten en naar schatting vijfhonderd Somaliërs en achttien Amerikaanse soldaten om het leven kwamen. Die gebeurtenissen vormden in 2001 de basis voor de film *Black Hawk Down* van Ridley Scott, gebaseerd op het gelijknamige boek uit 1999 van journalist Mark Bowden.

Op de avond van de veldslag toonde CNN beelden van gedode Amerikaanse strijdkrachten die halfnaakt door de straten van Mogadishu werden gesleept door een uitzinnige Somalische menigte. Vier dagen later kondigde president Bill Clinton aan dat alle Amerikaanse troepen uiterlijk in maart 1994 zouden worden teruggetrokken uit Somalië. Niet lang daarna trokken ook de Verenigde Naties hun troepenmacht terug, kwam de operatie *Restore Hope* tot een onbevredigend einde en laaide de strijd in Somalië weer in alle hevigheid op.

Terugdenkend aan de verhalen die Abdi er in de loop van de jaren over hoorde en las, schudt hij zijn hoofd. 'Toen de VN-missie was afgelopen, werden de mensen die de troepenmacht hadden gesteund gezien als verraders, wat weer aanleiding was om een potje te vechten. Zo is er een oorlog van vier maanden geweest tussen de stammen die de hoofdstad hadden overgenomen en die het niet met elkaar eens waren over de steun aan die missie. Die oorlog was een van de heftigste die er is geweest in Somalië. Zelfs mensen die elkaar heel goed kenden, maakten elkaar af. Als je de verkeerde naam had, kon dat al een reden zijn waarom ze je hoofd er afhakten. Mensen gingen beestachtig met elkaar om en verraden elkaar als het ze uitkwam. Dat is bijvoorbeeld met een oom van mij gebeurd. Hij werd verraden door een buurman met wie hij elke dag samen de kamelen naar het land bracht en is op gruwelijke wijze vermoord. Dat verhaal over die oom heb ik later van een broertje van mij moeten horen, want voor mijn ouders was het taboe om daarover te praten. Nu nog denk ik soms: hoe gek waren die mensen die dit soort dingen deden?'

De strijd die heerste was niet los te zien van het ingewikkelde stammensysteem in Somalië, dat een grote invloed heeft gehad op de relatief korte geschiedenis van het land (in 1960 werd het noorden van Somalië, een Britse kolonie, samengevoegd met het zuiden, een Italiaanse kolonie). Nog altijd hebben veel Somaliërs een sterkere loyaliteit aan hun stam dan aan hun nationale identiteit. De familie Nageeye had het geluk dat zij op het platteland woonde, in een gemeenschap waar een soort communistisch systeem werd gehanteerd. Zelfs tijdens de heftigste fases van de burgeroorlog leefden ze daardoor in relatieve veiligheid. 'Er woonden mensen

van verschillende stammen door elkaar in het dorp, maar alles werd met elkaar gedeeld en iedereen hielp elkaar,' zegt Abdi. 'Wanneer er dreiging was van een andere stam, zeiden de mensen uit ons dorp die van diezelfde stam waren dat wij bij hen hoorden en dat we samen één waren. Andersom gebeurde dat precies zo. Op die manier beschermden de mensen elkaar.'

Abdi, die werd geboren in maart 1989, is zelf te jong om zich de hongersnood van 1991 te kunnen herinneren, maar begreep later hoe zwaar zijn ouders het in die periode gehad moeten hebben. 'Mijn vader was landbouwer, hij verbouwde onder meer mais en meloenen. Hij werkte voor een internationaal bedrijf en kreeg twee hectares grond waarop hij kon werken. Tijdens de oorlog werd de oogst steeds minder en het bedrijf waarvoor mijn vader werkte trok zich terug. Na die tijd hebben mijn ouders nog twee kinderen gekregen. Daardoor waren we in totaal met negen, terwijl mijn vader ook nog vijf kinderen uit zijn eerste huwelijk had. Daar konden ze niet allemaal goed genoeg voor zorgen.'

In die tijd opperde oudste zoon Mohammed om drie kinderen bij hem onder te brengen in Den Helder. Het was een opmerkelijk genereus aanbod, want sinds zijn vader met zijn tweede vrouw Khadija was getrouwd, was de relatie met zijn eerste vrouw en hun kinderen snel verslechterd. 'De kinderen uit dat eerste huwelijk werden door hun moeder opgevoed met het idee dat mijn vader hen had verlaten,' zegt Abdi. 'In werkelijkheid was die moeder zo jaloers, dat ze mijn vader niet meer wilde zien. De vijandigheid die ze heeft richting mijn vader en alle kinderen uit zijn tweede huwelijk, heeft ze ook aan haar eigen kinderen meegegeven. Mohammed is alleen